

Съобщение за пресата

Люксембург, 26 януари 2016 г.

Според одиторите на ЕС Европейската комисия е реагирала на финансовата криза „като цяло незадоволително“

Според нов доклад на Европейската сметна палата, Комисията не е била подготвена за първите искания за финансова помощ по време на финансовата криза от 2008 г., защото предупредителните знаци не са били забелязани. Одиторите установиха, че Комисията е постигнала успех при управлението на програмите за подпомагане, които водят до реформи, въпреки нейната липса на опит, и посочват редица положителни резултати. Но те също така установиха няколко проблемни области, свързани с „като цяло незадоволителната“ реакция на кризата от страна на Комисията — държави, които са третираны различно, ограничен контрол на качеството, слаб мониторинг на изпълнението и недостатъци при документирането.

„Последиците от кризата все още се усещат днес, а произтичащите от нея програми за финансиране вече са достигнали до размери от милиарди евро,“ заяви **Baudilio Tomé Muguruza**, членът на Европейската сметна палата, който отговаря за доклада. *„Затова от първостепенна важност е да се поучим от грешките, които сме направили.“*

Одиторите извършиха анализ на управлението на Комисията на финансовата помощ, предоставена на пет държави членки — Унгария, Латвия, Румъния, Ирландия и Португалия. Те установиха, че Комисията успешно е поела новите си функции за управление. Според одиторите това е голямо постижение, като се вземат предвид времевите ограничения. С разрастването на кризата Комисията е увеличавала непрекъснато броя на мобилизираните вътрешни експерти и е ангажирала широк кръг заинтересовани лица в съответните държави. По-късните реформи също така въвеждат по-добър макроикономически надзор.

Въпреки че посочва редица важни положителни резултати, подробният одитен доклад установява четири основни проблемни области, свързани с начина, по който Комисията реагира на кризата — различните използвани подходи, ограничения контрол на качеството, слабия мониторинг и недостатъците при документирането.

Настоящото съобщение за пресата има за цел да представи основните послания на специалния доклад, приет от Европейската сметна палата.

Пълният текст на доклада е публикуван на www.eca.europa.eu.

Пресслужба на ЕСП

Mark Rogerson – Говорител

Тел.: (+352) 4398 47063

Моб. тел.: (+352) 691 55 30 63

Damijan Fišer – Служител в пресслужбата

Тел.: (+352) 4398 45410

Моб. тел.: (+352) 621 55 22 24

12, rue Alcide De Gasperi, 1615 Luxembourg

Ел. поща: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

Важни положителни резултати: одиторите отбелязаха, че програмите са изпълнили своите цели. Като цяло, преразгледаните цели за дефицита са били изпълнени. Структурните дефицити са се подобрили, но с различно темпо. Макар и с известни закъснения държавите членки са изпълнили повечето условия, заложи в техните програми. Програмите са постигнали своите цели за насърчаване на реформите. Като цяло държавите са продължили с извършването на изискваните от програмните условия реформи, и в четири от петте страни текущата сметка е била коригирана по-бързо от предвиденото.

Различни подходи: одиторите установиха различни примери за това как страните не се третират по един и същи начин, въпреки че се намират в сходни ситуации. При някои програми условията за подпомагане са били по-малко възискателни, а това е позволявало по-лесното им спазване. Изискваните структурни реформи невинаги са били пропорционални на възникналите проблеми или са извършвани по много различни начини. Целите във връзка с дефицита на някои страни са били по-гъвкави, отколкото е било оправдано спрямо икономическата ситуация.

Ограничен контрол на качеството: проверката на основните документи от страна на програмните екипи на Комисията е била недостатъчна в няколко аспекта. Извършените изчисления не са били разглеждани извън екипа, работата на експертите не е била щателно проверявана, а процесът на преглед не е бил добре документиран.

Слаб мониторинг: Комисията използва цели за дефицита на база текущо начисляване. Постигането на тези цели може да бъде наблюдавано единствено след изтичането на определено време. Това гарантира съгласуваност с процедурата при прекомерен дефицит, но когато дадено решение за продължаване на програмата следва да бъде взето, Комисията не може да докладва със сигурност дали съответната държава членка в действителност е постигнала целта.

Недостатъци при документирането: Комисията е използвала съществуващ и доста сложен прогнозен механизъм под формата на електронни таблици за изчисление. Документирането не позволява връщане назад във времето с цел оценка на взетите решения. Наличието на данни се е подобрило, но дори при последните програми липсват някои ключови документи. Условията в меморандумите за разбирателство не винаги са били достатъчно съсредоточени върху общите условия на икономическата политика, определени от Съвета.

Европейска сметна палата, препоръчва на Европейската комисия да:

- установи рамка за цялата институция, която да позволява бързо мобилизиране на служители и експертен опит, в случай че се предвижда прилагане на програма за финансова помощ
- направи своята процедура по прогнозиране предмет на по-систематичен контрол на качеството
- подобри документирането и да обърне внимание на този процес при прегледа на качеството
- осигури солидни процедури за преглед на качеството на управлението на програмите, както и тяхното съдържание.
- включи в меморандумите за разбирателство показатели, които да може да отчита в кратки срокове
- разграничава условията по важност и да се фокусира върху истински значимите реформи
- формализира междуинституционалното сътрудничество с други програмни партньори
- направи процеса на управление на дълга по-прозрачен
- допълнително да анализира ключовите аспекти на корекциите, извършвани от страните след приключване на програмите.

Специален доклад № 18/2015 „Предоставяне на финансова помощ за страни, намиращи се в затруднено положение“ е публикуван на 23 официални езика на ЕС. Вж. следващата страница за бележки към издателите.

Бележки към издателите

През 2008 г. Европа беше изправена пред финансова криза, която прерасна в криза на държавния дълг. Кризата на държавния дълг е следствие от различни фактори, в т.ч. недостатъчния банков надзор, слабите фискални политики, както и затрудненията, които изпитаха редица големи финансови институции (и последвалите разходи за пакета спасителни мерки, поети от широката общественост). Кризата засегна държавите членки на ЕС на два етапа — най-напред държавите извън еврозоната в периода 2008—2009 г., а след това се разпространи и в самата еврозона. Общо осем държави членки на ЕС бяха принудени да поискат макрофинансова помощ — Унгария, Латвия, Румъния, Ирландия, Португалия, Гърция, Испания и Кипър.

Обхват на одита

В специален доклад № 18/2015 „Предоставяне на финансова помощ за страни, намиращи се в затруднено положение“ се разглежда въпросът дали Комисията е управлявала добре програмите за финансова помощ. Докладът задава следните въпроси: i) Навреме ли са били разкрити нарастващите фискални рискове? ii) Достатъчно добре ли са разработени процедурите, за да могат цялостно да подпомогнат вземането на решения във връзка с програмите? iii) Договаря ли Комисията заемите при най-добрите възможни лихвени равнища в съответствие с най-добрите практики за емитиране на дългови инструменти? iv) Изпълняват ли програмите за финансова помощ своите основни цели?

Не беше извършен одит на решенията, взети на политическото равнище на ЕС. Не беше разгледан алтернативният сценарий, при който не се предоставя финансова помощ, нито възможността за разрешаване на кризите с други средства. Също така не беше направена оценка и на устойчивостта на дълга или на вероятността за погасяване на заемите. Не беше направена оценка и на това дали Съветът е избрал най-подходящите цели за дефицита или структурни условия за разрешаване на кризата. При проверката на сътрудничеството на Комисията с други партньори Сметната палата не дава оценка дали тяхното участие е оправдано.

Унгария

Рухването на компанията Lehman Brothers предизвика низходяща динамика в нагласите на инвеститорите в началото на октомври 2008 г. Това доведе до разпродаване на държавни ценни книжа, неуспешен аукцион на облигации и рязка валутна обезценка. Стресът на валутните пазари доведе до напрежение по отношение на ликвидността в банките, които се сблъскват с трудности при рефинансирането на валутните суапове. Унгария поиска финансова помощ поради опасения, че увеличаващата се паника би нарушила пазарните механизми до такава степен, при която може да настъпи внезапен срив в капацитета на Унгария за външно финансиране.

Латвия

През трите месеца преди подаването на искането за помощ, депозитите са били намалели с 10 %. Това започна с масово изтегляне от Parex Bank, която имаше сериозни проблеми с ликвидността, след като загуби над една четвърт от своите депозити. В същия период официалните резерви намаляха с почти 20 %, тъй като централната банка продаде чуждестранна валута, за да подкрепи валутния курс. През ноември 2008 г. правителството реши да се намеси и да национализира Parex Bank. През декември правителството наложи ограничения на тегленето на депозити от Parex. Според министър-председателя, Латвия се нуждаела от финансова помощ поради три причини: за управление на Parex Bank, за финансиране на бюджетния дефицит и за стабилизиране на финансовия пазар. Нарастващата загриженост относно финансовата система и външния дълг на Латвия доведе до криза на платежния баланс и банкова криза.

Румъния

С настъпването на световната финансова криза през 2008 г., вътрешните финансови пазари и банковата система бяха подложени на силен натиск. Достъпът до външно финансиране беше ограничен, което

доведе до рязко повишаване на лихвените проценти. Забавянето в капиталовите потоци доведе до значителна обезценка на обменния курс, в размер на над 15 %, влошаване на качеството на активите и допълнително отслабване на счетоводните баланси на банките. Централната банка се намеси, за да стабилизира румънската лея. Кредитният рейтинг на Румъния беше понижен до степен под инвестиционния рейтинг, което увеличи както рисковата премия, така и разходите за набиране на заемни средства. Доходността по държавните ценни книжа достигна 9 %. В контекста на силно нарасналото нежелание за поемане на риск, увеличеният натиск върху обменния курс и все по-ограничения достъп до пазара на облигации за държавните заеми, румънските власти отправиха искане за финансова помощ през март 2009 г.

Ирландия

От края на 2007 г. доверието на инвеститорите в ирландския сектор за недвижимо имущество се стопи заради опасения за свръхпредлагане и ценови балон. Това изправи Ирландия пред два проблема — рязък спад в цикличните приходи, свързани със строителството, и внезапна поява на големи загуби в националната банкова система. През 2008—2010 г. Ирландия предприе важни мерки за укрепване на банковия си сектор. Правителството предостави гаранции за задълженията на местните банки. То инжектира в банковия сектор капитал в размер на повече от 20 % от БВП на страната. Националната агенция за управление на активите пое от банките в затруднено положение активи като земя и имоти за строителство. Задълженията на правителството към финансовия сектор обаче предизвикаха рекордно повишение на спредовете по държавните облигации и значително намалиха достъпа на страната до пазарите.

Португалия

Периодът преди искането за финансова помощ беше белязан от неблагоприятни тенденции в публичните финанси и влошаващите се икономически перспективи. Това доведе до влошаване на доверието и увеличаване на пазарния натиск върху португалския дълг, подсилени от силно отрицателните тенденции на пазарите на държавни облигации в еврозоната. Тъй като достъпът до пазара е бил затруднен, правителството все по-често е прибегвало до емисии на ценни книжа с все по-кратък матуритет, както и до други видове финансиране (като например частни емисии ценни книжа, синдикирани емисии и значително краткосрочно финансиране от местни банки). В началото на май 2011 г., спредовете на 10-годишните португалски държавни облигации спрямо германските държавни облигации нараснаха до 650 базисни пункта. След като агенциите за кредитен рейтинг неколkokратно понижиха рейтинга на португалските държавни облигации, Португалия загуби възможност да се рефинансира при лихвени ставки, съвместими с дългосрочната фискална устойчивост.

Гърция

Помощта от ЕС за Гърция по време на кризата ще бъде разгледана в два отделни специални доклада, които ще бъдат публикувани от Европейската сметна палата: i) оценка на резултатите от техническото подпомагане от страна на Комисията и дали то е допринесло положително за изпълнението на програмите и за процеса на реформа в Гърция, който ще бъде публикуван през първото тримесечие на 2016 г., и по-късно ii) оценка на разработването, мониторинга и резултатите от Програмата за икономическа реформа за Гърция.